

Kolin Mokalou

BISER ZA HARPIJU

Treći deo trilogije *Cezarove žene*

Prevela
Žermen Filipović

Laguna

Naslov originala

Colleen McCullough
CAESAR'S WOMEN

Copyright © 1996 by Colleen McCullough

Published by arrangement with HarperCollins Publishers.

Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Selvi Entoni Denis,
mudroj ženi, čarobnici, srdačnoj i čudesnoj*

SPISAK MAPA I ILUSTRACIJA

MAPE

<i>Roma Urbs</i>	8
Italija: topografija i drumovi	11
<i>Pars Mediana Romae</i>	12

ILUSTRACIJE

Pompej Veliki	16
Julija	17

KAPIJE U SERVIJEVIM ZIDINAMA

PORTA
A TRIGEMINA — Rimska luka
B LAVERNALIS — Via Ostiensis
C RAUDUSCULANA — Via Ostiensis
D NAEVIA — Via Ardeatina
E CAPENA — Via Appia i Via Latina
F CAELIMONTANA — Via Tuscolana
G QUERQUETULANA — Via Praenestina
H ESQUILINA — Via Labicana i Via Praenestina
I VIMINALIS — Via Collatina i Via Tiburtina
J COLLINA — Via Nomentana
K QUIRINALIS — Via Salaria Vetus
L SALUTARIS — Via Flaminia
M SANQUALIS — Via Lata i Marsovo polje
N FONTINALIS — Marsovo polje
O TRIUMPHALIS — Samo za trijumfalne povorke
P CARMENTALIS — Circus Flaminius
Q FLUMENTANA — Circus Flaminius

HRAMOVI I DRUGA ZNAČAJNA MESTA

- 1 GROBNICA JULIJA CEZARA (moguća lokacija)
- 2 HRAM VENERE POBEDINICE (iznad Pompejevog pozorišta)
- 3 POMPEJEVO POZORIŠTE
- 4 POMPEJEV PORTICUS s kolonadom od sto stubova
- 5 DVORANA ZA SASTANKE U POMPEJEVOM ZDANJU (Mesto gde je ubijen Cezar)
- 6 HRAM HERKULA I MUZA (Herkul i devet muza)
- 7 ČETIRI HRAMA ? Junona Kurjska (zaštitnica zborova)
- 8 PORED ? Fortunae Huiusce Diei (Fortuna Svagdanja)
- 9 POMPEJEVOG ? FERONIJA (zaštitnica oslobođenika)
- 10 POZORIŠNOG KOMPLEKSA ? Lares Permarini (zaštitnici moreplovaca)
- 11 STARI PORTICUS MINUCIA U FLAMINJEVOM CIRKUSU
- 12 HRAMOVU Vulkan (vatra, zemljotresi, kovači)
- 13 FLAMINJEVOG Herkul Zaštitnik (čuvar Cirkusa)
- 14 CIRKUSA Mars Invictus (Mars Nepobedivi)
- 15 PORTICUS METELÀ
- 16 HRAM APOLONA SOSIJANA (lekarstvo i vidanje)
- 17 BELONIN HRAM I NEPRIJATELJSKO ZEMLJIŠTE* (strani ratovi)
- 18 HRAM JUNONE REGINE (Junona Vladearka)
- 19 HRAM JUPITERA STATORA (sprečavao povlačenje vojnika)
- 20a MOGUĆI POLOŽAJ NOVOG PORTICUS MINUCIA – ILI POMPEJEVA VILA?
- 20b MOGUĆI POLOŽAJ NOVOG PORTICUS MINUCIA – DIJANIN HRAM
- 21 ČETIRI HRAMA – PIETAS, JANUS, SPES (Nada), JUNONA SOSPIITA
- 22 DVA HRAMA FORTUNIN HRAM (Čestitost i devičanstvo)
- 23 SRODNIH KULTOVA HRAM MATER MATUTE (radanje)
- 24 PORTUNOV HRAM (luke i lučki poslovi)
- 25 JANUSOV HRAM (prolazi, ulazi i izlazi, počeci i krajevi)
- 26 TRI SREDISTA HERCULES OLIVARIUS (trgovci uljem)
- 27 POSVEĆENA ARA MAXIMA HERCULIS (Veliki žrtvenik)
- 28 HERKULU HERCULES INVICTUS (Herkul Nepobedivi)
- 29 CERERIN HRAM (velikodušnost) – Sedište plebejskih edila
- 30 FLORIN HRAM (bitje)
- 31 DVA HRAMA SRODNIH JUNONA REGINA ZA ŽENE
- 32 KULTOVA SLOBODNIH GRABANA JUPITER OSLOBODITELJ ZA MUŠKARCE
- 33 SVETLIŠTE ZA ARMILUSTRILIUM (Mars, vojska, salii)
- 34 DIJANIN HRAM (zaštitnica robova)
- 35 LUNIN HRAM (Mesec)
- 36 HRAM BOGINJE JUVENTAS (stupanje rimskih muških građana u zrelo doba)
- 37 MERKUROV HRAM (trgovina) – Sedište trgovačkog udruženja
- 38 HRAM VENERE PODATNE (zaštitnica bludnica i preljubnika)
- 39 HRAM BONA DEE (zaštitnica žena) I SAXUM SACRUM (Sveti kamen)
- 40 HRAM ČASTI I VRLINE (kult vojnih zapovednika)
- 41 CURIAE VETERES – STARO ZBORIŠTE
- 42 MESTO ROĐENJA GAJA OKTAVIJA, KASNIJE AVGUSTA (moguća lokacija)
- 43 HRAM JUPITERA STATORA (sprečavao povlačenje vojnika)
- 44 LUPERKAL (pačina vučice koja je došla Romula)
- 45 ROMULOVA OKRUGLA KOLIBA (brizno čuvana)
- 46 MINUS (otvor podzemnog sveta)
- 47 HRAM VELIKE MAJKE (azijska Velika boginja)
- 48 BAZILIKA JULIJA (zamenila bazilike Semproniju i Opimiju)
- 49 JULJEV FORUM
- 50 HRAM SEMO SANKA (zakletve i ugovori)
- 51 KUĆA TITA POMPONIJA ATICKOG (moguća lokacija)
- 52 HRAM BOGINJE SALUS (dobro zdravlje)
- 53 KVIRINOV HRAM (rimski građani)
- 54 HRAM BOGINJE TELUS (rimska boginja zemlje)
- 55 HRAM JUNONE LUCINE (podaci o rođenim rimskim građanima)
- 56 HRAM VENERE LEBITINE (podaci o umrlim rimskim građanima) – moguća lokacija
- 57 ESKULAPOV HRAM (lekarstvo) I BROD SVETIŠTA NA ADI
- 58 ISPUŠT ODVOĐNOG KANALA ZA KVIRINAL I MARSOVO POLJE (R. Patronia)
- 59 CLOACA MAXIMA – ISPUŠT ODVOĐNOG KANALA ZA SUBURU, ITD. (R. Spinan)
- 60 ISPUŠT ODVOĐNOG KANALA ZA EKSVILIN, CIRKUS, ITD. (R. Nodinus)
- 61 TIGILLUM (jaram), SVETIŠTA JUNONE SORORIJE (polna zrelost devojčica) I JANUSA KURJSKOG (polna zrelost dečaka) – moguća lokacija

ROMA URBS legenda

PREVOD LATINSKIH IZRAZA (u značenju upotrebljenom u ovom tekstu)

CAMPUS	Poljana	VIA	Glavni drum ili ulica
COLLIS	Brežuljak	VICUS	Ulica ili staza
FAUCES	Ulaz u uzan prolaz ili ispuš iz njega	CLOACA	Odvodni kanal
FLUMEN	Reka	AGGER	Dvostruki bedem na Eskvilinu
MONS	Vis ili greben	AQUA	Vodeni kanal, iznad ili ispod zemlje
PALUS	Močvarna oblast s brojnim izvorima	BASILICA	Zgrada u koju svetlost dopire kroz prozore; namenjena sudovima ili poslovanju
VALLIS	Dolina	CIRCUS	Ograđeni prostor za trke dvokolica i igre
HORTI	Bašte	EMPORIUM	Zgrada na pristaništu namenjena trgovini
MAIOR-MAJOR	Stariji	FORUM	Prostor pod otvorenim nebom za javne poslove
MAXIMUS-MAXIMA	Najveći, najznačajniji	MACELLUM	Pijaca sa tegzama, pod otvorenim nebom
MINOR	Mladi	NECROPOLIS	Zemljište za ukop/spaljivanje posmrtnih ostataka
NOVUS-NOVA	Nov, nova	PONS	Most
VETUS	Star	PORTICUS	Zgrada sa kolonadama za javne poslove
CLIVUS	Strma ulica	SAEPTA	Glasačko mesto Centurijske skupštine
DIVERTICULUM	Put koji spaja dva glavna drumu		
SCALAE	Stepenice		

PARS MEDIANA ROMAE legenda

PREVOD LATINSKIH IZRAZA

ASYLUM	SVETO MESTO ILI UTOČIŠTE	SCALAE	STEPENICE
BASILICA	ZGRADA U KOJU SVETLOŠT DOPIRE KROZ PROZORE;	VALLIS	DOLINA
NAMENJENA	SUDOVIIMA ILI POSLOVANJU	VIA	GLAVNA ULICA ILI DRUM
CAMPUS	POLJANA	VICUS	MALA ULICA ILI STAZA
CIRCUS	OGRAĐENI PROSTOR ZA TRKE DVOKOLICA I IGRE	VILLA	VELIKA SEOSKA KUĆA
CLIVUS	STRMA ULICA		
DOMUS	PORODIČNA KUĆA (jedan do četiri sprata)		
DOMUS PUBLICA	DRŽAVNI STANI ZA VAŽNOG PONTIFIKA ILI FLAMINA		
FORUM	PROSTOR POD OTVORENIM NEBOM ZA DRŽAVNE	...U ZNAČENJU U KOJEM SU UPOTREBLJENI	U OVOM TEKSTU
POSLOVE ILI	PRIVATNU TRGOVINU		
HORREA	SKLADIŠTE, takođe i SPREMIŠTE ZA ŽITO		
INSULA	STAMBENA ZGRADA (od tri do dvanaest spratova)	KAPIJE	
MACELLUM	PLJACA SA TEZGAMA, PDD OTVORENIM NEBOM	I CARMENTALIS	} U SERVIJEVIM ZIDINAMA
MURUS	ODBRAMBENI ZID	II TRIUMPHALIS	
PODIUM	POSTOLJE ČIJA SE UNUTRAŠNOST KORISTILA I NA	III FONTINALIS	
UZDIJE SE	UZDIŽE HRAM	IV MUGONIA	} U DREVNIM ZIDINAMA
PORTA	KAPLIJA U ODBRAMBENOM ZIDU	V ROMULANA	
PORTICUS	ZGRADA SA KOLONADAMA ZA JAVNE	VI CACANA	
	POSLOVE I TRGOVINU		

HRAMOV I, OSTALA ZANIMLJIVA MESTA I GRADEVINE U SRCU RIMA

1 KUĆA GAJA MARIJA (tačno mesto nepoznato)	39 KRČMA
2 HRAM JUNONE MONETE (koja na vreme upozorava)	40 HRAM LARA ČUVARA (Javni Iari)
ISPOD HRAMA, U POSTOLJU SE NALAZILA KOVNICA	41 } KUĆE TRI GLAVNA FLAMINA – <i>FLAMEN DIALIS</i> ;
3 HRAM VENERE ERUCINE (Zaštitnica bludnica)	42 } <i>FLAMEN MARTIALIS, FLAMEN QUIRINALIS</i>
4 HRAM BOGINJE MENS (boginja dobrog rimskog	43 } (Mesta u celosti izmišljena)
mišljenja)	44 BAZILIKA EMILJIA (Mesto poslovnih, trgovačkih i
5 LAUTUMIJA, TAMNICA	nekih javnih delatnosti, prodavnice)
6 TULJANUM (MESTO POGUBLJENJA)	Takođe poznata kao bazilika Fulvija
7 HRAM SLOGE (sloga među klasama)	45 HRAM VENERE KLOACINE (Očišćenje voda)
8 SENACULUM (mesto za prijem izaslanika)	46 JANUSOV HRAM (Vratnice, počeci i krajevi)
9 TABULARIJUM (arhiv spisa i zakona)	47 Amfiteatar Komicije i okruženje
10 VEJOVISOV HRAM (Mladi Jupiter, bog razočaranja)	(a) LAPIS NIGER (b) ROSTRA
11 PORTICUS DEORUM CONSENTIUM (dvanaest bogova)	48 SLUŽBENE PROSTORJE PRI ZGRADI SENATA
12 HRAM JUPITERA FERETRIJA (ugovori i ratna oprema)	49 KURLIJA HOSTILJIA (zgrada senata)
13 HRAM JUPITERA NAJBOLJEG I NAJVEĆEG	50 BAZILIKA PORCIJA (Poslovne i trgovačke
14 HRAM FORTUNE PRIMIGENIJE (Zaštitnica prvorođenih)	prostorije, naročito bankarstvo – sedište kolegija
15 HRAM ČASTI (Honos) I HRABROSTI (Virtus) (kult	plebejskih tribuna)
vojnih zapovednika)	51 SATURNOV HRAM (Stalni napredak rimske države)
16 OPIN HRAM (obilje) U NJEGOVOM POSTOLJU SU SE	DRŽAVNA BLAGAJNA (<i>Aerarium</i>) NALAZILA SE U
ČUVALE SREBRNE POLUGE KAO SREDSTVA ZA	POSTOLJU ISPOD HRAMA
SLUČAJ NUŽDE	52 VULKANOV ŽRTVENIK (Vulkan Zemljotresac)
17 TARPEJSKA STENA	53 BAZILIKA OPIMLIJA (Prodavnice, poslovanje, sudovi)
18 HRAM BOGINJE FIDES (dobra vera)	54 TRIBUNAL RAZNIH MAGISTRATA
19 BELONIN HRAM (Rat sa stranim silama)	55 SVETA DRVETA I STATUA SATIRA MARSIJE
20 „NEPRIJATELJSKO ZEMLJIŠTE“	56 <i>LACUS CURTIUS</i> (Kurcijevo jezero)
21 HRAM APOLONA SOSIJANA (Lekarstvo i vidanje)	57 BAZILIKA SEMPRONIJA (Prodavnice, sudovi,
22 HRAM MATER MATUTE (majke i rađanje)	poslovanje)
23 FORTUNIN HRAM (device i polno nezrele devojčice)	58 VOLUPLJINO SVETILIŠTE I ANGERONINA STATUA
24 JANUSOV HRAM (Vratnice, počeci i krajevi)	59 LARENCLIJN GROB (Svetilište)
25 SVETILIŠTE DUHA MESTA (moć stvaranja)	60 TRIBUNAL GRADSKOG PRETORA – STAJALIŠTE
26 PEČINA LUPERKAL (vučica koja je dojila Romula i Rema)	MAGISTRATA
27 KUĆA LUCIJA SERGIJA KATILINE (Tačno mesto nepoznato)	61 HRAM KASTORA I POLUKSA (U postolju su čuvane
28 KUĆA KVINTA HORTENZIJA HORTALA (Mesto nepoznato)	ustanovljene mere i tegovi; takođe i drugo sedište
29 OKRUGLA ROMULOVA KOLIBA	plebejskih tribuna)
30 HRAM VELIKE MAJKE (azijska Velika boginja)	62 <i>FONS JUTURNI</i> (Sveti Juturnin izvor)
31 MUNDUS (otvor podzemnog sveta)	63 SVETILIŠTE JUTURNINOG KULTA I NJENA STATUA
32 KUĆA (1) MARKA LIVIJA DRUZA (2) MARKA LICINIJA	64 SOBE ZA JUTURNINE HODOČASNIKE
KRASA (3) MARKA TULIJA CICERONA – MOGUĆA	65 VESTIN HRAM (državno ognjište)
LOKACIJA	66 REGIJA (Službene prostorije velikog pontifika)
33 KUĆA (1) GNEJIA (2) LUCIJA DOMICIJA AHENOBARBA	67 SVETILIŠTE VESTINOG KULTA I NJENA STATUA
– LOKACIJA U POTPUNOSTI IZMIŠLJENA	68 KUĆA VESTALKI U OKVIRU <i>DOMUS PUBLICA</i>
34 HRAM JUPITERA STATORA (sprečavao povlačenje vojnika)	(Prebivalište vestalskih devica)
35 KUPATIJA (u privatnom vlasništvu)? Senijeve terme	69 <i>DOMUS PUBLICA</i> u kojoj je stanovao veliki pontifik
36 HRAM PENATA (Javni penati)	70 <i>PORTICUS MARGARITARIA</i> (prodavci nakita, bisera i
37 KONJIČKA STATUA POSVEĆENA KLELIJI	mirisa, luksuzne prodavnice i tezge)
38 KUĆA U KOJOJ JE ŽIVEO <i>REX SACRORUM</i> –	
„KRALJEVA KUĆA“ (Približno mesto)	

ŠESTI DEO

OD MAJA 60. GODINE P. N. E.
DO MARTA 58. GODINE P. N. E.

POMPEJ VELIKI

JULIJA

Gaju Juliju Cezaru, prokonzulu u Onostranoj Španiji, od Gneja Pompeja Magnusa, trijumfatora; napisano u Rimu na majske ide u godini konzulata Kvinta Cecilija Metela Celera i Lucija Afranija:

Pa, Cezare, predajem ovo bogovima i vetrovima u nadi da će prvi obdariti druge brzinom koja će tebi dati priliku. Ostali pišu, ali sam jedino ja spreman da se izložim trošku i unajmim najbrži brod samo da bi se isporučilo jedno pismo.

Boni vode glavnu reč a naš grad se raspada. Ne bi mi smetala uprava optimatâ kad bi ona nešto stvarno i radila, ali optimatska vlast je posvećena samo jednom cilju – da ne radi baš ništa i da spreči svaku drugu stranku u pokušaju da se to promeni.

Uspeli su da odlože moj trijumf do pretposljednog dana septembra i to su izveli veoma vešto. Objavili su da sam toliko uradio za Rim da zaslužujem da održim trijumf na svoj rođendan! I tako sam bio primoran da na Marsovom polju čekam devet meseci. Iako mi njihov stav nije jasan, shvatam da je ono glavno što mi zameraju to što sam u životu imao toliko posebnih zapovedništava da sam se, shodno tome, dokazao kao opasnost za državu. Prema njihovom mišljenju, moj je cilj da postanem kralj Rima. To je potpuna besmislica! Međutim, činjenica da *znaju* da je to besmislica ne sprečava ih da tvrde da je tako.

Razmišljam, Cezare, i ne mogu da ih shvatim. Ako je iko stub ustrojstva, to je sigurno Marko Kras. Hoću da kažem, razumem da mene nazivaju picenskim skorojevićem, tobožnjim kraljem i svim ostalim imenima, ali Marka Krasa? Zašto im on smeta? On ne predstavlja opasnost za optimate, pa gotovo je i sâm optimat. Sjajnog porekla, neverovatno bogat i izvesno nije demagog. Kras je bezopasan! I to govorim kao čovek koji ga ne voli, nikad mi se nije dopadao, nikad mi se i neće dopasti. Deliti konzulat s njim bilo je kao ležati u istoj postelji sa Hanibalom, Jugurtom i Mitridatom. Ništa drugo nije radio, izuzev što je pokušavao da mi uništi ugled u očima naroda. Uprkos svemu tome, Marko Kras ne predstavlja opasnost za državu.

Pa šta su *boni* uradili Marku Krasu da od svih ljudi upravo mene nagnaju da stanem na njegovu stranu? Napravili su prave neprilike, eto šta. Sve je počelo kad su cenzori ponudili ugovore za prikupljanje poreza iz moje četiri istočnjačke provincije. Oh, mnogo krivice snose sami publikani! Videli su koliko sam plena doneo sa Istoka, napravili računicu i zaključili da je Istok bolji od rudnika zlata. Stoga su za ove ugovore podneli ponude koje su sasvim neostvarive. Obećali su Riznici neizrecive milione ubeđeni da mogu to da obave i pri tom steknu veliku zaradu za sebe. Naravno, cenzori su prihvatili najviše ponude. Dužnost im to nalaže. Ali nedugo zatim Atički i ostali publikanski moćnici shvatili su da iznosi koje su se obavezali da će platiti Riznici nisu ostvarivi. Moje četiri istočnjačke provincije nikako ne mogu platiti ono što se od njih traži da plate ma koliko da ih publikani cede.

Bilo kako bilo, Atički, Opije i još neki otišli su Marku Krasu i zamolili ga da traži od Senata da poništi ugovore o prikupljanju poreza na Istoku, a zatim naloži cenzorima da ponude nove ugovore i traže dve trećine iznosa koji su prvobitno ugovoreni. I Kras je tražio. Ni sanjao nije da *boni* hoće – ili da mogu! – ubediti čitav Senat da kaže odlučno NE. Ali to se dogodilo. Senat je rekao odlučno NE.

Moram priznati da sam se tada nasmejao; bilo je zadovoljstvo videti skršenog Marka Krasa – oh, kako je bio skršen! Sva ona slama obmotana oko oba roga, a ipak Kras vo stajao je preneražen i poražen. Ali tad sam uvideo koliko je ovaj potez optimata glup, pa sam se prestao smejati. Odlučili su, izgleda, da je krajnje vreme da se vitezovima pokaže jednom i zauvek da je Senat najmoćniji, da Senat upravlja Rimom i da mu vitezovi ne mogu ništa nametnuti. Senat možda sebi laska da upravlja Rimom, ali i ti i ja znamo da nije tako. Ako se rimskim poslovnim ljudima ne dozvoli da vode unosne poslove, onda je s Rimom gotovo.

Nakon što je Senat Marku Krasu rekao NE, publikani su se osvetili tako što su odbili da i jedan sestercij plate Riznici. Oh, kakvu je to buru izazvalo! Rekao bih da su se vitezovi nadali da će tako Senat primorati da cenzorima naloži da ponište ugovore pošto se ugovori ne poštuju – i, naravno, kad se nove ponude daju, ponude bi bile mnogo niže. Ali *boni* upravljaju Senatom pa Senat neće poništiti ugovore. Stanje je bezizlazno.

Udarac nanet Krasovom ugledu bio je ogroman, i u Senatu i među vitezovima. Bio im je glasnovornik toliko dugo i toliko uspešno da ni njemu ni njima nije palo na pamet da Kras neće dobiti

ono što traži. Naročito pošto je njegov zahtev da se smanje azijski ugovori veoma razborit.

A šta misliš, koga su *boni* uspeli da pridobiju kao svog glavnog glasnogovornika u Senatu? Nikog drugog do mog bivšeg šuraka, Metela Celera! Godinama su Celer i njegov mali brat Nepot bili moje najodanije pristalice. Ali otkako sam se razveo od Mucije, postali su mi najgori neprijatelji. Iskreno, Cezare, čovek bi pomislio da je Mucija jedina razvedena žena u istoriji Rima! Bio sam sasvim u pravu što sam se od nje razveo, zar ne? Bila je preljubnica, dok sam odsustvovao, bila je u vezi sa Titom Labijenom, mojim klijentom! Šta je trebalo da uradim? Da zatvorim oči i pretvaram se da ništa o tome ne znam zato što je Mucijina majka takođe majka i Celeru i Nepotu? E pa nisam mogao da zatvaram oči. Ali po ponašanju Celera i Nepota, reklo bi se da sam *ja* počinio preljubu! Njihova ljubljena sestra razvedena? O, bogovi, kakva nepodnošljiva uvreda!

Sve od tada mi stvaraju nevolje. Ne znam kako, ali čak su uspeli da Muciji nađu novog muža i to prilično uzvišenog roda i položaja, po čemu bi se moglo zaključiti da je *njoj* naneta nepravda! A taj je moj kvestor Skaur, molim te lepo. Po godinama bi mu mogla biti majka. Dobro, ne baš. Njemu je trideset četiri, a *njoj* četrdeset sedam. Kakav par! Premda mislim da su par po pameti, jer je ni jedno ni drugo nema. Koliko znam, Labijen je hteo da se njome oženi, ali za braću Metele je ta zamisao strašna uvreda. I muž će biti Marko Emilije Skaur, koji me je upetljao u sve ono s Jevrejima. Priča se da je Mucija u drugom stanju, još jedna uvreda za mene. Nadam se da će umreti dok to žgepče bude rađala.

Mislim da imam objašnjenje zbog čega su *boni* odjednom postali toliko neverovatno ograničeni i pogubni. A objašnjenje je Katulova smrt. Otkako njega nema, senatorska skupina je sasvim pala u Bibulove i Katonove kandže. Zamisli da se ispružiš i umreš zato što ti nisu tražili da prvi ili drugi od konzulara govoriš u raspravi u Senatu! Ali upravo je to Katul uradio. I ostavio je svoju stranku Bibulu i Katonu, koji nemaju vrlinu koja je, i pored svih njegovih nedostataka, krasila Katula, a to je sposobnost da razlikuje puko protivljenje od političkog samoubistva.

Takođe mislim da imam objašnjenje zašto su se Bibul i Katon okrenuli protiv Krasa. Iza Katula je ostalo upražnjeno svešteničko mesto koje želi Katonov zet Lucije Ahenobarb. Ali Kras ga se prvi dokopao za svoga sina Marka. Smrtna uvreda za Ahenobarba, pošto nijedan Domicije Ahenobarb nije u Kolegiju. Kakva nevažna sitnica. Uzgred budi rečeno, ja sam sada augur. Veoma sam zadovoljan, mogu ti reći. Ali time što su me izabrali za augura nisam postao nimalo draži Katonu, Bibulu i Ahenobarbu! To su u kratkom razmaku bili drugi izbori na kojima je Ahenobarb izgubio.

Moji poslovi – zemlja za moje veterane, usvajanje mojih sporazuma na Istoku i ostali – propali su. Milione sam potrošio na mito da Afranija posednem u stolicu mlađeg konzula – bačen novac, mogu ti reći! Pokazalo se da je Afranije bolji vojnik nego političar, ali Ciceron svima priča kako je Afranije bolji plesač nego političar. I to zato što se na Afranije Novu godinu na proslavi stupanja na dužnost pošteno napio i vrteo se na vrhovima prstiju po hramu Jupitera Najboljeg i Najvećeg.

Neprijatno za mene, pošto svi znaju da sam mu ja kupio mesto ne bih li uticao na Metela Celera, koji se kao stariji konzul ponaša kao da Afranije ne postoji.

Kad je u februaru Afranije ipak uspeo da se o mojim poslovima raspravlja u Senatu, Celer, Katon i Bibul su sve upropastili. Dovukli su Lukula, koji se povukao, gotovo izbezumljenog od pečuraka i sličnih stvari, i iskoristili ga protiv mene. Oh, sve bih ih mogao pobiti! Svakog dana zažalim što sam postupio ispravno i raspustio svoju vojsku, da ne spominjem što sam vojnicima isplatio njihov deo plena dok smo još bili u Aziji. Naravno, i to je naišlo na osude. Katon je kazao da nije moje da delim plen bez saglasnosti Riznice – to jest Senata – a kad sam ga podsetio da sam imao *imperium maius* i bio ovlašćen da učinim gotovo sve što poželim u ime Rima, odgovorio je da je moj *imperium maius* dobijen nezakonito u Plebejskoj skupštini, da mi ga nije dodelio narod. Preispoljna besmislica, ali mu je Senat pljeskao!

Zatim se u martu završila rasprava o mojim poslovima. Katon je tražio da Senat izglasa da se ni o čemu ne raspravlja dok se ne reši pitanje prikupljanja poreza – i bezumni su glasali za to! *Svesni* da Katon u isto vreme sprečava da se reši pitanje prikupljanja poreza! Posledica svega toga jeste da se ni o čemu ne raspravlja. Onog časa kad Kras pomene pitanje prikupljanja poreza, Katon dugim govorancijama sprečava raspravu. A oci i upisani misle da je Katon sjajan!

Ne mogu to da razumem, Cezare, jednostavno ne mogu. Šta je Katon ikad uradio? Njemu je tek trideset četiri godine, nije bio ni na jednom višem

magistratskom položaju, loš je govornik i cepidlaka prvog reda. Ali negde usput su oci i upisani stekli ubeđenje da je potpuno nepotkupljiv i to ga čini bajnim. Kako ne mogu da uvide da je ta nepotkupljivost pogubna kad je ujedinjena sa načinom mišljenja kakav je Katonov? A što se Bibula tiče – kažu da je i on nepotkupljiv. I obojica neprestano naklapaju kako su zakleti neprijatelji svih ljudi koji ma i za jedan palac nadvisuju svoje kolege. Pohvalan cilj. Ali *neki* ljudi svoje kolege jednostavno nadvide zato što su bolji. Da je trebalo da svi budemo jednaki, jednako bismo bili i stvoreni. Ali nismo, i to je nepobitna činjenica.

Kud god da se okrenem, Cezare, na mene reži čopor neprijatelja. Zar budale ne shvataju da moja vojska možda jeste raspuštena, ali da su moji vojnici ovde, u Italiji? Sve što treba da uradim jeste da udarim nogom i moji vojnici će skočiti da izvrše svaku moju naredbu. Mogu ti reći da sam u velikom iskušenju. Pokorio sam Istok, skoro sam udvostručio rimske prihode i sve sam uradio valjano. Pa *zašto* su onda protiv mene?

Bilo kako bilo, dosta o meni i mojim nevoljama. Ovim pismom zapravo želim da te upozorim da si i ti u neprilici.

Sve je počelo onim sjajnim izveštajima koje šalješ Senatu – savršen pohod na Luzitane i Galećane; brda zlata i blaga; valjana raspodela provincijskih sredstava i dužnosti; rudnici proizvode više srebra, olova i železa nego za prethodnih pola veka; pomoć gradovima koje je Metel Pije kaznio – *boni* mora da su potrošili čitavo bogatstvo na uhode u Onostranoj Španiji ne bi li ti našli grešku. Ali grešku ti ne nalaze, a priča se da je i neće naći. Ni reći o

iznudama i prestupima nigde u tvojoj blizini, hrpe pisama zahvalnih stanovnika Onostrane Španije, krivci kažnjeni, nedužni oslobođeni krivice. Stari Mamerko Princeps Senata – usput rečeno, sve je slabijeg zdravlja – ustao je u Senatu i rekao da je tvoje ponašanje kao guvernera pružilo primer kako se guverner ponaša, a *boni* nisu mogli da pobiju nijednu reč koju je rekao. Kako ih to boli!

Čitav Rim zna da ćeš ti biti stariji konzul. Čak i ako zanemarimo činjenicu da na svim izborima uvek dobijaš najviše glasova, sve si omiljeniji u narodu i to znatno. Marko Kras priča svakom vitezu iz prvobitnih osamnaest centurija da će pitanje prikupljanja poreza biti brzo rešeno kad ti budeš stariji konzul. Iz toga zaključujem da Kras zna da će mu tvoje usluge biti potrebne – i zna da će ih dobiti.

I meni su potrebne tvoje usluge, Cezare. Daleko potrebnije nego Krasu! Njemu je jedina nevolja narušen ugled, dok meni treba zemlja za veterane i ugovori kojim će se odobriti moji sporazumi na Istoku.

Veliki su izgledi, naravno, da si već krenuo kući – Ciceron je ubeđen u to – ali osećam da si ti kao ja, sklon da ostaneš do poslednjeg trenutka tako da svaki konac bude upleten na svoje mesto i svaki čvor razmršen.

Boni su upravo napali, Cezare, i veoma su lukavi. Svi kandidati za konzulske izbore moraju da se prijave najkasnije do junskih nona iako se izbori održavaju kao i obično pet dana pre kvinktilskih ida. Po nagovoru Celera, Gaja Pizona, Bibula (koji je i sâm kandidat, naravno, ali bezbedan u Rimu pošto ni on, kao ni Ciceron, nikad ne želi

da upravlja provincijom) i ostalih optimata, Katon je uspeo da se donese *consultum* da poslednji dan budu junske none. Više od pet *nundinae* pre izbora, umesto tri *nundinae* kako običaji nalažu.

Neko mora da je došapnuo da ti putuješ kao vetar pošto su zatim smislili novu smicalicu da te osujete – za slučaj da stigneš u Rim pre junskih nona. Celer je tražio od Senata da se odredi datum za tvoj trijumf. Veoma je ljubazan bio, pun hvale za sjajan posao koji si obavio kao guverner. Potom je predložio da se kao datum tvog trijumfa odrede junske ide! Svi su mislili da je to sjajna zamisao, pa je predlog usvojen. Da, tvoj trijumf treba da se održi osam dana *nakon* poslednjeg dana za prijavljivanje konzulskih kandidata. Divno, zar ne?

Dakle, Cezare, ako uspeš da stigneš u Rim pre junskih nona, moraćeš da tražiš od Senata da se za konzula kandiduješ *in absentia*. Ne možeš da pređeš pomerijum i uđeš u grad kako bi se lično kandidovao za konzula ukoliko se ne odrekneš imperijuma a time i prava na trijumf. Dodajem da je Celer veoma vodio računa da naglasi Senatu kako je Ciceron doneo zakon koji konzulskim kandidatima zabranjuje da u izborima učestvuju *in absentia*. Blago podsećanje koje sam ja shvatio kao znak da *boni* nameravaju da se usprotive tvojoj molbi da se kandiduješ *in absentia*. Uхватili su te za jaja, baš kao što si rekao – sasvim tačno! – da su uhvatili mene. Ja ću nastojati da ubedim senatorske ovce – *zašto* dozvoljavaju da ih vodi puka šaćica ljudi koji čak i nisu nešto posebno? – da ti se dozvoli da se kandiduješ *in absentia*. A to će, znam, uraditi i Kras, Mamerko Princeps Senata i mnogi drugi.